

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2021/2022

Jméno a příjmení studenta: JUDr. Ivana Machoňová Schellongová
Identifikační číslo studenta: 61761153

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Teoretické právní vědy – Mezinárodní právo
Studijní obor: Teoretické právní vědy – Mezinárodní právo
ID studia: 559292

Název práce: Výhrady k mezinárodním smlouvám o lidských právech
Pracoviště práce: Katedra mezinárodního práva (22-KMP)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.
Oponent(i): prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc.

JUDr. Petr Válek, LL.M., Ph.D.

Datum obhajoby: 31.01.2022 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh obhajoby: Předsedající doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc. přivítal přítomné členy komise a sdělil, že jsou splněny všechny předpoklady k tomu, aby se mohla konat obhajoba doktorské disertační práce JUDr. Ivany Machoňové Schellongové na téma Výhrady k mezinárodním smlouvám o lidských právech.

V úvodním slově uchazečka představila stručně práci, základní teze a její strukturu. Prvním tématem byla otázka, zda by měly být výhrady k mezinárodním smlouvám o lidských právech vůbec přípustné. Uvedla, že smlouvy o lidských právech jsou specifické, normativní a obsahují závazky objektivní povah. Odpovědí je, že výhrady mohou sehrát pozitivní roli, protože mohou umožnit většímu počtu států stát se smluvními stranami a tím mohou naplnit smysl těchto úmluv – univerzality. Oproti tomu stojí princip integrity a tyto výhrady nemohou být vznášeny neomezeně a arbitrárně, ale musí splňovat kritéria, aby nepoškodily integritu smluv o lidských právech. Druhou otázkou bylo, zda se na smlouvy o lidských právech má aplikovat režim Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Na tuto otázku odpověděla kladně ze třech důvodů: smlouvy o lidských právech jsou stále smlouvy a podléhají systému smluvního práva, zadruhé nejsou jedinými normativními smlouvami, a proto není důvod mít pro ně zvláštní právní režim v oblasti výhrad a třetím důvodem je flexibilita Vídeňské úmluvy a dispozitivita mnoha jejích ustanovení. Další část práce dle vyjádření uchazečky popisuje technické aspekty režimu výhrad, vč. systému monitoringu. Uchazečka zmínila specifický režim mezinárodní smlouvy o odstranění rasové diskriminace, který

však nikdy nebyl aplikován. Práce dále zkoumala i činnost smluvních orgánů.

První oponentka prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc. se zabývala zejména metodikou zpracování práce a ocenila, že autorka používala jednotné schéma pro analýzu jednotlivých smluv. Praxe České republiky byla do hloubky analyzována, což bylo velmi zajímavé. Prof. Hofmannová doplnila, že existuje i praxe výboru evropské charty menšinových a regionálních jazyků, která také obsahuje systém výhrad. Pro diskuzi položila otázku, jaké výhrady mohou mít i pozitivní účinek a umožňují sjednocení právní úpravy a do jaké míry vidí uchazečka toto pozitivní působení. Zda se jedná o kladný fenomén, či zda se tento názor ukázal v praxi jako neplatný.

Druhý oponent JUDr. Petr Válek, LL.M., Ph.D. ocenil téma práce, jehož volba proběhla velmi správně, neboť v ČR podrobně popsáno nebylo. Jedná se o téma nelehké a technické. Pokud by ji chtěla do budoucna rozšiřovat, bylo by možné na výhrady k mezinárodním úmlouvám obecně, nikoliv pouze lidskoprávním. Zmíněno bylo, proč jsou odkazy na vnitrostátní právo natolik problematické. Mnoho států ocení prestiž, že se staly smluvní stranou mezinárodních smlouv o lidských právech, při ratifikaci však připojí výhrady odkazující na vnitrostátní právo. Správnějším přístupem státu by mělo být nepřistoupit ke smlouvě, kterou státy nehodlají plnit. Problematická může být také určitá vágnost související s odkazem na vnitrostátní právo, zejm. k obtížím spojeným se zkoumáním obsahu. Není jasné, co konkrétní výhrada znamená. Zazněla kritika k argumentům týkajícím se dopadů systematického zařazení článků v rámci Vídeňské úmluvy a jeho dopady. Dalším tématem byla standardizace praxe uplatňování námitek. Zazněly drobné poznámky k překladu a rozsahu obecné literatury ke smluvnímu právu. Práce však byla zhodnocena kladně a jako zajímavá.

Doktorandka odpověděla na dotazy a připomínky oponentů.

Ve veřejné rozpravě vystoupil školitel prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc. a uvedl, že se jedná o relevantní téma dosud nezpracované v naší literatuře. Struktura práce je adekvátní a hlavní těžiště spočívá zejména v části čtvrté, kdy doktorandka podrobně analyzuje výhrady. Práce je završena přiměřeným závěrem. Jedná se tedy o zdařilou práci plně doporučenou k obhajobě a v č. 1 časopisu Právník v roce 2022 již byla publikována a byla tedy splněna formální náležitost k obhajobě.

Doktor Caban se zaměřil na širší kontext interpretace Vídeňské úmluvy. Uchazečka v tomto rozděluje dvě skutečnosti. První je situace, kdy na sebe stát přejímá závazky, kdy se rozhoduje ratifikovat a přistoupit ke smlouvě a činí výhradu, protože chce ustanovení omezit či vyloučit a svou výhradu opírá o to, že specifický vnitrostátní předpis není v souladu se smlouvou, což má být odůvodněním výhrady, nikoliv neplněním smlouvy. Dle uchazečky se čl. 27 vztahuje na závazky, které již stát přijal na základě své vůle. Pokud ho nepřijal (např. výhradou), námitku není možno o tento článek opřít.

Doktor Caban se pozastavil nad otázkou standardních a nestandardních postupů a zejm. konkrétně které státy tento standardní přístup následují. Uchazečka určila jako standardní praxi, že státy učiní námitku, nepřikládají jí však supramaximální účinky. Ty jsou diskutabilní proto, že smluvní strana nemůže nahrazovat vůli jiné smluvní strany.

Uchazečka dále odpovídala na otázku prof. Hofmannové. Není možné narušit integritu lidskoprávní smlouvy, může se však jednat o

námítku marginální, která nebude mít relevantní dopad na úmluvu jako celek a její základní ustanovení. Příkladem byla ratifikace smlouvy o právech dítěte v ČR. Smyslem by mělo být tyto výhrady postupně odvolávat a stát se stranou úmluvy v plném rozsahu, marginálie by však neměla bránit v možnosti stát se smluvní stranou. V tomto duchu se vyjádřil i MSD ve svém posudku v oblasti genocidy.

Ve všeobecné rozpravě se dále JUDr. Mgr. Pavel Caban, Ph.D. zabýval argumenty obecnosti a vágnosti výhrady a dále supraprimálnímu účinku námitek. Doc. Balaš doplnil několik otázek. Zejména pokud se odkazuje na vnitrostátní právo, není jasné, zda je to právo ve znění námítky, či obecně i do budoucnosti. Prof. Šturma doplnil, že aby nebyla výhrada nepřijatelná a nepřipustná, nemůže to být obecný vágní odkaz, ale konkrétní.

Doktor Caban souhlasí a doplnil z ministerského komentáře k VÚ z roku 1975, který zachycuje tehdejší smluvní praxe a je tam věta k čl. 20 odst. 4: stát, který vznesl námítky, má možnost současně rozhodnout o platnosti smlouvy mezi ním a státem, který uplatnil výhradu.

Doc. Balaš doplnil, že by šlo určit, že výhrady nejsou přístupné vůbec, či některé nejsou přípustné vůbec. Uchazečka tento závěr považuje za poměrně komplikované u komplexních lidskoprávních úmluv vymezit katalog výhrad, které jsou přípustné.

Na závěr diskuse předseda komise doc. Balaš poděkoval diskutujícím, ukončil veřejnou část obhajoby a vyzval členy komise k hlasování. V neveřejné části obhajoby proběhlo hlasování (zvednutím ruky).

Výsledek obhajoby:	prospěl/a (P)
Předseda komise:	doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc. (přítomen)
Členové komise:	prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc. (přítomen)
	prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc. (přítomen)
	JUDr. Petr Válek, LL.M., Ph.D. (přítomen)
	JUDr. Mgr. Pavel Caban, Ph.D. (přítomen)